

Bildstödet kommunikativa betydelse i det dagliga arbetet

– EN INTERVJUSTUDIE I FÖRSKOLAN

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Anna-Isabel Martinez Löfgren
Isabell Gustafsson

2022-FÖRSK-G84

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket vid Högskolan i Borås

Svensk titel: Bildstödet kommunikativa betydelse i det dagliga arbetet

En intervjustudie i förskolan

Engelsk titel: Image support and its communicative meaning in the daily work

An interview study at Swedish preschools

Utgivningsår: 2022

Författare: Anna-Isabel Martinez Löfgren och Isabell Gustafsson

Handledare: Anita Eriksson

Examinator: Ann-Charlott Wank

Nyckelord: Bildstöd, kommunikation, förskola, grafisk alternativ och kompletterande kommunikation

Sammanfattning

I den svenska förskolan idag ser man hur den tydliggörande pedagogiken växer mer och mer. I våra styrdokument står det tydligt att förskollärare ska ansvara för att barnen i verksamheten ska få en stimulerande språkutveckling. Denna studie handlar om bildstöd och dess användande i den dagliga verksamheten. Vi har undersökt hur bildstödet fungerar som en stöttning för verksamma förskollärare i den svenska förskolan.

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare i förskolan arbetar med bilder som stöd i den dagliga verksamheten.

Metoden som använts är den kvalitativa och vi har använt oss av intervju som redskap när vi har samlat in data till studien. Studien handlar om hur sex olika förskollärare i två medelstora kommuner använder sig av bildstöd i den dagliga verksamheten.

Resultatet visar om det finns positiva och negativa betydelser för verksamheten och kommunikationen till alla barn i förskolan med hjälp av bildstöd. Resultatet av studien visar dock på en mestadels positiv användning av bildstöd men att det saknas kompetensutveckling för att kunna arbeta ännu mer aktivt med bildstöd.

Abstract

In the Swedish preschool today, you see how the clarifying pedagogy grows more and more. In our educational documents, it is clear that preschoolteachers are to be responsible that the children in the daily work receive a stimulating language development. This study is about image support and its use in the daily work. We have investigated how image support works as a support for active preschoolteachers in the Swedish preschool.

The purpose of the study is to investigate how preschool teachers in preschools work with images as support in daily activities.

The method used is the qualitative and we have used interviews as a tool when we have collected data for the study.

The results of the study show a mostly positive use of image support, but that there is a lack of competence education to be able to work even more active with image support. It shows whether image support has positive or negative meaning for the work and the communication to all children in different preschools

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställningar	1
1.2.1. Bildstöd	2
2 Bakgrund och tidigare forskning	3
2.1 Språkutveckling	3
2.2 Kommunikation	3
2.2.1 Visuellt stöd	3
2.3 Bildens kommunikativa betydelse	4
2.4 Alternativ och kompletterande kommunikation	5
2.4.1 Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation	5
2.4.2 Grafisk alternativ och kompletterande kommunikation	5
3 Metod	7
3.1 Val av metod	7
3.2 Intervju	7
3.3 Genomförande	8
3.4 Urval	8
3.5 Forskningsetiska övervägande	9
3.6 Tillförlitlighet och trovärdighet	9
3.7 Analys och bearbetning	10
4 Teori	11
Samspel och interaktion	11
Artefakter	12
Scaffolding	12
5 Resultat	13
5.1 Bildstödet användande i den dagliga verksamheten i förskolan	13
5.2 Bildstödet stöttning för förskollärarnas kommunikation med barnen	14
5.3 Förskollärares upplevelse av hur bildstöd kan vara en stöttning för barnens kommunikation	15
5.4 Olika sätt att använda bildstöd till hela barngruppen och hur kommunikationen ser ut barnpedagog samt pedagog-barn	16
6 Diskussion	19
6.1 Diskussion av resultat	19
6.2 Metoddiskussion	20
7. Slutsats och didaktiska konsekvenser	22
8. Framtida forskning	23
9. REFERENSLISTA	24
10. BILAGOR	26
10.1 Intervjufrågor	26
10.2 Missivbrev	27
10.3 Samtyckesblankett	28
Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig	28
Information om behandlingen av personuppgifter	30
Dina rättigheter	30

1 Inledning

Enligt Läroplanen för förskolan (2018, ss.3-4) ska förskolan ge en grund till att vilja lära där barnen skapar sammanhang och mening utifrån sina erfarenheter. Vidare framhålls att miljön ska vara anpassad och inspirerande för att barnen ska kunna skapa ett samspel i språk och kommunikation med och till varandra. Läroplanen belyser även att förskolan ska uppmuntra språk och identitetsutveckling genom att stötta barnen att kommunicera på olika sätt.

Heister Trygg (2005, s.17) menar att genom att använda bilder förstärks kommunikationen för barn och personal på förskolan, bildstöd är en form av tydliggörande pedagogik som ingår i GAKK som står för grafisk alternativ och kompletterande kommunikation. Läroplanen för förskolan (2018, s.4) säger att förskolan och dess förskollärare ska lägga stor vikt barnens språkutveckling och att den ska stimuleras på olika sätt. Förskolan ska uppmuntra barnen till det svenska språket och ge barnen möjlighet att kommunicera på olika sätt exempelvis genom bildstöd. På förskolan ska det finnas en miljö som ger alla barn förutsättningar och stimulans för språkligt lärande. Utbildningen som bedrivs på förskolan ska ge barnen de förutsättningar de behöver för att grunden för framtida verbal kommunikation ska ske.

Enligt Edfelt, Sjölund, Jahn & Reuterswärd (2019, ss.56-57) kan det verbala språket för barn som är i åldern 0-6 år vara svårt att förstå, genom att använda tydliggörande pedagogik i form av bildstöd får barnen ett extra verktyg för förstå sin omvärld enklare. De allra minsta har av naturlig anledning svårt att ställa egna frågor samt ge svar på grund av att de inte har erövat den verbala kommunikativa förmågan ännu. Detta kan även gälla de barn som är lite äldre och som ännu inte har lyckats erövra talspråket fullt ut. Tydliggörande pedagogik är enligt författarna något som alla barn mår bra av även de som förstår och kan göra sig förstådda på det språk som talas. Att använda tydliggörande pedagogik handlar om att skapa en mer hanterbar vardag där alla enklare förstår vad det är som sker. I denna form av pedagogik används bland annat visuellt stöd för att alla ska hinna uppfatta det som händer omkring dem i samma takt, bildstöd är en form av visuellt stöd.

Under verksamhetsförlagd utbildning samt yrkeslivserfarenhet i förskolan har vi som skribenter stött på användning av bildstöd. Vi har uppmärksammat att bildstöd används i kontakt med barn som brister i sin verbala kommunikation. Vidare har vi sett att bildstöd används i hela barngruppen och är därför nyfikna på om det främjar alla barn och inte enbart de barn som brister i sin verbala kommunikation. Vi vill undersöka hur det hjälper förskollärare att göra sig mer förstådda och om de känner att bildstödet är ett verktyg som fungerar för en mer tydlig kommunikation till alla barn. Denna studie är viktig att göra för det är allt fler och fler förskolor som arbetar med tydliggörande pedagogik, men vi har inte hittat nämnvärt mycket forskning på bildstöd i förskolan trots att många förskolor arbetar med detta.

1.1 SYFTE

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare i förskolan beskriver att de arbetar med bilder som stöd i den dagliga verksamheten.

1.2 Frågeställningar

- Hur beskrivs användandet av bildstöd i den dagliga verksamheten i förskolan?
- Hur beskriver förskollärare att bildstöd kan vara en stöttning för förskolläraernas kommunikation med barnen?

- Hur beskriver förskollärare att bildstöd kan vara en stöttning för barnens kommunikation?
- På vilket/vilka sätt redogör förskollärare för att bildstöd kan vara ett stöd för hela barngruppen

1.2.1. Bildstöd och dess betydelse i vår studie

I studien behandlas ordet bildstöd frekvent. Med bildstöd menar vi grafiska bilder på olika föremål/situationer som barnen/pedagogerna använder sig av för en mer tydlig kommunikation. Bildstöd och bildstöd användning kopplas med fördel till visuellt stöd och är även en av många verktyg i grafisk alternativ kompletterande kommunikation. GAKK som är en förkortning kommer ni att få läsa om lite längre ner i nästa avsnitt.

2 BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING

I denna del kommer det lyftas fram litteratur och forskning som är relevant för studien samt definition av begrepp som vi anser hör till de olika delarna i bakgrunden. I bakgrunden ingår språkutveckling, kommunikation, visuellt stöd, bildens kommunikativa betydelse, alternativ och kompletterande kommunikation, tecken som alternativ och kompletterande kommunikation samt grafisk alternativ och kompletterande kommunikation

2.1 Språkutveckling

Varje dag i vår vardag kommunicerar människor med varandra på olika sätt, några exempel på hur individer kommunicerar i vardagen är via det talade språket, via tecken och även med hjälp av bilder som stöd. Bruce (2014, s.64) betonar att barn föds med en biologisk instinkt att lära sig kommunicera med sin omvärld, när barnet är fött blir samspelet med personer som barnet har en känslomässig koppling till av stor betydelse. Förmågan som individer har för språk är en komplex förmåga där arv, miljö och personlighet har en stor inverkan. Hur lätt eller svårt barn har för att utveckla den språkliga förmågan beror på arvsanlagen. Pojkar är generellt senare än flickor när det kommer till den tidiga språkutvecklingen (Bruce, 2014, s.64). Detta innebär i praktiken att bilder som stöd kan vara en bra stöttning för den tidiga språkutvecklingen. Benckert, Håland och Wallin (2008, s.97) beskriver att det är när språk känns meningsfullt som barnet tar till sig det, exempelvis genom att pedagoger nämner begrepp korrekt i olika situationer under en dag. Dessa situationer kan exempelvis vara i hallen, vid matbordet eller i samlingsen.

2.2 Kommunikation

Svensson (2009, ss.11-12) lyfter fram att kommunikation är ett gemensamt utbyte mellan två eller flera individer. Vidare skriver hon att det inte endast är det verbala språket som räknas som kommunikation utan även ett spädbarns joller, skrik och dylikt är en form av kommunikation.

Jonsson (2016) beskriver i sin artikel att deltagarna i studien är fyra lärare i förskolan, för de yngsta barnen där data är insamlad via videoobservationer. Syftet med Jonssons artikel är att beskriva och analysera hur lärares sätt att kommunicera med barn i förskolan bidrar till kommunikation för de yngsta barnens lärande. Vidare skriver hon att internationella studier i kommunikation har visat att när barn bjuds in som egna aktörer i kommunikation och tillåts ta egna initiativ ökar möjligheten för att de ska klara av att uttrycka sig själva och få en bättre förståelse för det kommunikativa. Hon menar vidare att även svensk forskning visar resultat på att det är av stor betydelse hur lärare kommunicerar i möten med barnen för att de ska lära sig att kommunicera. Jonssons resultat visar på att lärarens barnperspektiv är av stor vikt i lärandet av kommunikation för barn. Detta eftersom barnen lär sig genom hur läraren kommunicerar, därför menar Jonsson i sitt resultat att det är viktigt att tala till barnen och samtidigt ha fokus på barnet i fråga. Hon har sett i sina observationer att läraren kan tala till ett barn samtidigt som läraren gör något helt annat och då hamnar kommunikationen enligt Jonsson ur kontext.

2.2.1 Visuellt stöd

Begreppet visuellt stöd är det som används i forskningssammanhang medan när det talas om i förskolan benämns det som bildstöd. Thuresson (2013) beskriver i sin licentiatuppsats att barn

som inte utvecklat talförmågan helt än kommunicerar fortfarande med pedagoger lika mycket som någon som har talspråket helt fullt ut. Det gäller bara att ta sig tiden för att se och lyssna på vad barnen säger, pekar på eller tittar på för att vi ska förstå vad de vill förmedla. Barn kombinerar gester, mimik, ljud och ögonrörelser med mera för ett meningsskapande i situationer trots att de inte har utvecklat det verbala talspråket ännu. Detta tolkas enligt Thuresson som början till ett läs- och skrivlärande. Utgångspunkten till att Thuresson har genomfört sin studie är för att se hur barn kommunicerar med hjälp av visuellt stöd. I Thuresson (2013) framgår det att hon har gjort en studie av yngre barn i förskolan, studiens metod är en kvalitativ metod i form av observationer. I sin studie redogör hon för de yngre barnens kommunikation om bilder samt meningsskapande om bilder. Av studien framgår det att bilder på förskolans vägg, böcker samt pekskärmar främjar ett visst meningsskapande. Vidare visar hennes resultat på att flanotavlans utgör ett större samspel där barnen gemensamt kan visa och bestämma ordning på bilderna och vad som ska hända näst. Flanotavlans visar också på en större möjlighet att välja kommunikationens uppmärksamhetsfokus. Thuresson (2013) observerade att barnen använde kroppen i sitt meningsskapande av bilder, resultatet visade att vid användande av pekskärm integrerades kroppen minst då barnet enbart använde sig av sitt pekfinger. Däremot visade sig flanotavlans vara den plats där barnen integrerade genom flest kommunikativa resurser.

Baker (2015) Har studerat hur bilder ökar sambandet i förståelse hos barn och visar i sin forskning att bilder fungerar som ett stöd för att öka förståelsen hos barn och för att de ska kunna koppla ord de inte är bekanta med till sina egna erfarenheter. När Baker presenterar sitt resultat beskriver hon att i dagens samhälle lever vi med sociala medier och i detta ingår tolkandet av bilder. Hon beskriver även att bilder hjälper barn att inspireras till att våga använda det verbala språket på en annan nivå och på så sätt få en större verbal kunskap. Baker nämner att om vi kombinerar bilder med det verbala kommer vi att få en stor vinst och effektivitet i det fortsatta lärandet av språk. Därför menar hon att bilder bör vara en självklar del i det dagliga lärandet för att alla barn ska lära sig att tolka bilder på ett korrekt sätt. Baker menar vidare att bilder bör vara del av det autentiska lärandet då det kan skapa ett kommunikativt språk bland barnen. Hon menar att vi lär oss att tolka bilder men att det endast görs på bestämda tider och inte i alla olika situationer. Om vi tar in bilderna mer naturligt i alla situationer kommer vi enligt Baker att dra stor nytta av det på sikt i det samhälle vi lever i där bilder utgör en stor del.

2.3 Bildens kommunikativa betydelse

Uttrycket "En bild säger mer än tusen ord" är ett uttryck som de flesta har hört någon gång under sitt liv. Baker (2015) menar att en bild är något som kan beskriva en komplex händelse eller ett ord som är svårt att förstå. I inledningen till sin artikel beskriver hon ett exempel på hur människan genom att bara se en bild på förstörelsen olja kan ha i naturen och för dess djurliv ges en förståelse till vad som egentligen hade tagit människan en timme att läsa ur en text. Med detta menar Baker vidare att vi genom bilden får känslan av förstörelsen väldigt snabbt och att känslan när vi läser texten sakta infinner sig. Både bilden och texten ger oss samma information men bilden ger den i en mer effektiv fart.

Edfeldt m.fl (2019, ss.84-85) lyfter fram att människor är i kontakt med bilder dagligen, människor är omgivna av bilder överallt, i hemmet, när individer går och handlar eller i gallerior. Dessa bilder hjälper människor att snabbt få information, utan att behöva fråga någon annan om hjälp. För barn i förskolan är det ännu mer tacksamt med bilder, men de är då andra bilder som gäller, bilder som visar hur dagen ser ut eller vilka kläder som de ska ha

på sig för utevistelsen är bara några exempel på vad som kan förekomma i förskolan. Alla barn är olika och därför behöver verksam personal i förskolan kunna olika strategier för hur man bemöter och stöttar alla dessa olikheter. Vissa barn behöver stöttning i form av TAKK och andra i form av GAKK eller en kombination av dessa.

Baker (2015) beskriver att människans hjärna processar en bild fortare än den gör med text och att individer kommer ihåg en bild längre. Vidare skriver hon hur visuellt stöd kan vara till stor hjälp för språkbruket. Trots detta användes inte begreppet visuellt stöd i kurslitteratur förens 1969 då det beskrevs som att individer utvecklas genom bild interaktion och andra sensomotoriska upplevelser.

2.4 Alternativ och kompletterande kommunikation

Alternativ och kompletterande kommunikation som även kan förkortas som AKK beskriver Edfeldt m.fl (2019, s.85) som ett gruppnamn för icke verbal kommunikation där olika kommunikationsstrategier och metoder används. Dessa strategier fokuserar exempelvis på användandet av bilder som i sin tur benämns som grafisk och alternativ kompletterande kommunikation. Även tecken som alternativ och kompletterande kommunikation ligger under AKK. Båda dessa begrepp kommer ni att kunna läsa om nedan.

2.4.1 Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation

Vår studie berör inte TAKK, men vi vill ändå ge en inblick i vad TAKK är och hur man kan använda det. Vi ser ändå att det ger relevans för studien på det sätt att det finns tecken som kompletterar nästan allt bildstöd som finns att tillgå i förskolan.

Tisell (2009, ss.8-10) beskriver i sin handledande litteratur att det verbala språket kan vara svårt för barn att behärska då det krävs att barnet har kontroll över läppar, tunga, lufttryck, stämband och vet hur detta ska regleras och att detta ska göras samtidigt. Däremot är händer och armarnas rörelse de som barn snabbast får kontroll över. Det är dessutom lättare att visuellt se när händerna gör rörelse än att hålla koll på de ovannämnda sakerna som barnet ska göra samtidigt för att verbalt kommunicera. Vidare skriver hon att det främst är barn med utvecklingsstörning eller olika typer av språksvårigheter som använder sig av TAKK, men att det nu på senare tid även har fått ett stort inflytande för yngre barn som har en normal språkutveckling. Tisell beskriver användande av TAKK som att den som använder TAKK ger barnen möjlighet att känna och se orden istället för att bara höra orden. På så sätt blir det ett djupare lärande där barnet får använda flera olika sinnen. Vidare skriver hon om att det finns flera medier som kan komplettera TAKK det kan vara exempelvis bilder, text, tecken som stöd och talet. Genom att kombinera detta sker ett mer effektivt lärande än att enbart använda sig av verbal kommunikation.

2.4.2 Grafisk alternativ och kompletterande kommunikation

Heister Trygg (2012, ss.23-25) betonar i sin litteratur att foton, bliss, pictogram bl. a. är exempel på grafisk alternativ och kompletterande kommunikation. GAKK utgår från att användandet av synliga, konkreta eller speciella tryckta redskap och verktyg. Olika användande av dessa redskap beror på vilken kognitiv nivå individen ligger på menar Heister Trygg. Ligger individen på en låg kognitiv nivå används med fördel konkreta föremål och vid en högre kognitiv funktion används symboler. Föremål som finns runt oss användes som kommunikationsmedel, barnet ger föremålet blickar som den vuxne kan tolka som ett sätt för

barnet att försöka kommunicera något med föremålet i centrum. Genom att vi har specifika föremål som vi visar för barnen kan de på sikt komma att representera viktiga händelser i vardagen.

I vår studie lyfter vi fram bilder som stöd i förskolans vardag, men det finns mer än bara bilder som stöd inom GAKK. Heister Trygg (2012, s. 25) lyfter fram att foton är den vanligaste grafiska kommunikationen till barn. Det är lätt att fota barnen i sin vardagliga miljö och samla dessa foton.

3 METOD

I detta avsnitt behandlas vilken metod vi har valt att använda oss av till denna studie. Hur vi har strukturerat upp intervjuer samt intervjufrågor, på vilket sätt vi genomförde intervjuerna, hur urval och bortfall har hanterats, etiska ställningstagande, tillförlitlighet och trovärdighet och slutligen analys och bearbetning.

3.1 Val av metod

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ metod för vår studie. Detta har vi gjort utifrån vårt syfte som var att undersöka hur förskollärare i förskolan arbetar med bilder som stöd i den dagliga verksamheten. Bryman (2011, s.371) nämner skillnader i kvantitativ och kvalitativ forskning. I den kvantitativa metoden fokuserar forskaren på numerisk data och det är även forskarens eget intresse som genomsyrar hela studien. I en kvalitativ studie är det vad deltagarna säger som styr studien, alltså deras ord om deras verklighet. Viktigt att nämna är även att en forskare som använder ett kvalitativt tillvägagångssätt strävar efter att sätta sina egna åsikter åt sidan och skriver fram det som deltagarna av studien säger. Valet att intervjua förskollärarna grundades på att vi ville få en inblick i hur de arbetar med bildstöd under en vanlig dag på förskolan samt på vilket sätt bildstödsanvändning hjälper förskollärare att göra sig mer förstådda i sin kommunikation till hela barngruppen.

3.2 Intervju

I denna studie har vi använt en kvalitativ metod och ett vanligt redskap inom den kvalitativa metoden är intervju. Khilström (2007, s.48) beskriver en kvalitativ intervju som liknande ett vanligt samtal, intervjun ska flyta på utan problem men det är viktigt att forskaren har ett bestämt fokus. Det är forskaren som ska se till att intervjun håller sig till det bestämda undersökningsområdet och att samtalet inte får fel inriktning. Under en kvalitativ intervju är det även viktigt att inte ställa ledande frågor detta för att undvika att deltagaren ska svara på ett sätt som forskaren vill. Vidare menar Khilström (2007, ss.49-51) att det är viktigt att ha ett bestämt syfte innan intervjufrågorna formuleras, detta för att frågorna sedan ska leda till att ge svar på frågeställningarna och syftet. Forskaren måste även se till att intervjun sker på en lugn plats och att deltagaren inte känner sig stressad. Det är även viktigt att tänka på placeringen enligt Khilström då om en intervju exempelvis äger rum i en soffa blir det enkelt att luta sig tillbaka och då kan det bli svårt för inspelningsverktyget att fånga upp ljudet. Vidare behöver forskaren fundera innan på hur lång tid intervjun kommer att ta delvis för att en för lång intervju kan komma att framkalla trötthet och delvis för att deltagaren ska hinna delta om denne exempelvis behöver infinna sig på annan plats.

När vi planerade för genomförandet av vår intervju utgick vi från Khilström (2007, ss.49-50) som menar att en intervju ska utformas efter att forskaren har ett färdigt syfte. Hon menar att det är viktigt att specificera frågorna efter det man vill ta reda på. Vidare nämner hon strukturerad intervju som betyder att alla deltagare får frågor i samma följd och att frågorna är förutbestämda och ges till alla deltagare. Genom detta sätt kan vi som skribenter vara säkra på att vårt resultat är ärligt, att inte vi har ställt olika följdfrågor eller kommit med egna synpunkter till olika deltagare.

3.3 Genomförande

Bryman (2011, ss. 345-347) beskriver olika steg som ska genomföras i en kvalitativ studie. Han berättar att det första steget som en forskare ska genomföra är att fundera över frågeställningar och vad denne vill ha ut av studien. Innan påbörjandet av vår studie funderade vi på tidigare erfarenheter kring bildstöd. Då vi båda har kommit i kontakt med bildstöd under vår verksamhetsförlagda utbildning, var vi nyfikna på hur bildstöd främjar kommunikation för alla barn i förskolan. Vidare nämner Bryman steg två där det i en kvalitativ studie är viktigt att välja relevanta deltagare och områden. I vår studie har vi valt att deltagarna ska vara utbildade förskollärare som arbetar med bildstöd. Nästa steg beskriver Bryman som insamling av relevant data, där data som samlas in ska ha en relevans för studiens syfte och frågeställningar. Vi skrev våra frågeställningar samt våra intervjufrågor endast med tanke på det vi ville få reda på. Varje intervjufråga har som mål att svara på minst en av frågeställningarna. Steg fyra beskrivs av Bryman som tolkning av data, detta gjorde vi efter avslutad intervju då vi transkriberade de genomförda intervjuerna. Steg fem handlar det teoretiska arbetet enligt Bryman, vår studie vilar på den sociokulturella teorin där kommunikation i olika former har stort spelrum. Under steg fem finns även två underpunkter som Bryman berättar är en specificering av de frågeställningar som finns samt insamling av mer data. Vi ansåg efter sammanställning av intervjuerna att vi inte behövde samla in ytterligare data till studien. Slutligen når forskaren steg sex där Bryman säger att denne ska försvara sin studie och varför det är ett bidrag till fortsatt forskning. Detta steg går till på samma sätt menar han oavsett om det är en kvalitativ eller en kvantitativ studie. De som sedan läser studien måste kunna lita på det forskaren skriver fram i studien. Vi har säkerställt detta genom att skriva fram citat från samtliga deltagare för att tydliggöra att det resultat som studien visar inte berör våra personliga åsikter utan enbart vad deltagarna har delgivit oss. Under rubriken diskussion av resultat lyfter vi fram hur vi har granskat resultatet utifrån vad deltagarna har sagt, detta kopplas även till styrdokument samt relevant litteratur.

3.4 Urval

Läroplanen för förskolan (2018, s.7) säger att det är förskollärens uppdrag att se till en rad olika mål och riktlinjer efterföljs samt att utbildningen i förskolan bedrivs enligt dessa. Khilström (2007, ss.49-50) menar att det är viktigt att fundera över vilka som ska delta i studien, vi har valt att endast intervjua förskollärare då det är de som är ansvariga för att det finns språklig stimulans på förskolan samt att det är förskollärare som besitter kompetens inom området. Bryman (2011 ss.350-351) beskriver detta som ett målstyrt urval och att målstyrt urval vanligtvis görs på olika nivåer, den första nivån handlar om att välja en organisation, vi vände oss till förskolor då det var den organisationen som passade studiens ändamål. Den sista delen i ett målstyrt urval menar Bryman är valet av intervjupersoner, vi valde att endast intervjua förskollärare, vi la dock ingen vikt i hur länge individen hade arbetat som förskollärare. Studien har genomförts i två olika kommuner i västra Götaland och vi har aktivt sökt efter förskolor och förskollärare som arbetar med bildstöd dagligen. När intervjufrågorna och missivbrev var klart var det dags att börja skicka ut det till rektorer för olika förskolor. Vi skickade ut missivbrevet till rektorerna för det är etiskt korrekt att de ska vara medvetna om att det pågår en undersökning på deras förskola. Vi skickade totalt ut sju missivbrev som rektor vidarebefordrade till sina medarbetare. Tyvärr fick vi inte den respons vi hade önskat då det var många som inte svarade, önskade delta samt en del som ville delta men inte kunde på grund av sjukdom. När vi inte har fått svar från en förskollärare har vi tolkat detta som att denne inte önskat delta i vår studie. Totalt var det sex förskollärare som deltog i vår studie. Intervjuerna gick till på så sätt att de förskollärare som önskade delta

kontaktade oss via mail. Sedan bestämde vi en tid och en plats som passade för deltagaren och för den av oss som höll i intervjun. Samtliga intervjuer skedde på respektive förskollärares förskola. Intervjuerna tog mellan 10-20 min.

3.5 Forskningsetiska övervägande

I svensk forskning och undersökning finns det fyra olika etiska principer som forskare ska ta hänsyn till. Enligt Bryman (2011, ss.131-132) är dessa informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att vi ska informera deltagarna om syftet med undersökningen, detta gjorde vi delvis på plats men även via ett missivbrev, se bilaga 2, som skickades till alla rektorer samt deltagare innan undersökningens start. Vidare är det samtyckeskravet som går ut på att alla deltagarna själva bestämmer om de vill delta i undersökningen. I vårt fall har vi valt att intervju förskollärare som är myndiga och som bestämmer själva. Det skickades även ut en blankett som berör hantering av personuppgifter, se bilaga 3, där det framgick att inspelning av intervju kommer att ske vid samtycke. Innan intervjun startade berättade vi muntligt vad som var syftet med intervjun, informerade om samtycke och vad det innebar. Dessa blanketter togs med till varje intervju för påskrift och för förtydligande av information samt om respondenterna hade frågor om studien, dess syfte eller något annat som rörde studien. Detta gjorde vi för att vi ville vara helt säkra på att respondenterna är medvetna på vad de ställer upp på. Konfidentialitetskravet går ut på att uppgifter om deltagarna ska behandlas med största försiktighet så att inte obehöriga kan komma åt dem. Filerna med ljud laddades upp på vår studentsida Canvas där ingen förutom vi och berörd personal på högskolan i Borås har tillgång till dem. I samband med att de laddas upp raderade vi materialet från våra egna inspelningsverktyg. Detta gjorde vi för att materialet inte skulle hamna i fel händer och icke berörda personer skulle kunna ta del av informationen. Slutligen finns nyttjandekravet som handlar om att insamlad data endast kommer att användas till undersökningen som deltagaren är informerad om. Vi informerade om detta innan intervjuerna startade samt att det framgick i samtyckesblanketten, se bilaga 3. Efter avslutad undersökning raderades insamlad data och ljudfiler permanent.

3.6 Tillförlitlighet och trovärdighet

Reliabilitet och validitet är två begrepp vi ofta stöter på i forskningssammanhang, i en studie där det används en kvalitativ metod är det många forskare enligt Bryman (2011, s.351) som ställer sig frågande om innebörden i begreppen är relevanta på det sätt som de är i en kvantitativ forskning. Motsvarigheten till begreppen som med fördel kan användas är tillförlitlighet, inom begreppet tillförlitlighet finns det fyra underkategorier som vi kommer att beskriva samt koppla till vår studie.

Första kategorin under tillförlitlighet är enligt Bryman (2011, s.354) trovärdighet. Detta går ut på att studiens resultat kommer att presenteras på ett sätt som gör att deltagarnas verklighet framgår tydligt. Detta har vi gjort i vår studie där vi transkriberade intervjuerna exakt utifrån vad deltagarna har sagt. Vidare arbetade vi redan innan intervjuerna fram intervjufrågor som ska svara på våra frågeställningar. Detta beskriver även Khilström (2007, ss.49-50) där hon säger att det är viktigt att intervjufrågorna ska besvara frågeställningarna, gör de inte det kommer vi inte kunna svara på frågeställningarna i vårt resultat.

Andra kategorin under tillförlitlighet är överförbarhet som Bryman (2011, s.355) beskriver som hur framtida forskare kan använda sig av resultatet som studien visar. Där resultatet ska ge framtida forskare chansen att använda resultatet i framtida forskning inom samma område

men i en troligen annan miljö. Vi har strävat efter att skriva fram vårt resultat så sanningsenligt som vi kan utifrån vad vi fått fram genom två medelstora kommuner i Västra Götaland på ett tydligt sätt och helt utifrån vad deltagarna har sagt vid intervjuer. Det vi har strävat efter när vi har vänt oss till olika kommuner samt olika förskolor inom kommunerna är att vi ville få fram ett så verkligt resultat som möjligt där materialet har visat på bildstöd i en realistisk kontext som förhoppningsvis inte är missvisande på något sätt.

Den tredje kategorin handlar om pålitlighet och är enligt Bryman (2011, s.355) motsvarigheten till reliabilitet inom den kvantitativa forskningen. Detta handlar om att forskaren ska beskriva alla steg i undersökningen tydligt för att påvisa högsta grad av pålitlighet till studien. I vår studie har vi strävat efter att så noggrant som möjligt beskriva alla stegen i undersökningsprocessen med rubriker och underrubriker.

Den sista och fjärde kategorin under tillförlitlighet benämner Bryman (2011, s.355) som möjlighet att styrka och konfirmera. För att denna kategori ska uppfyllas ska forskaren påvisa att egna åsikter och värderingar inte spelar in i studien. Forskaren är med andra ord en betraktare till sitt eget resultat och läser ut ett resultat enbart av det som studiens deltagare har delgivit. Detta har vi strävat efter i vår studie när vi har skrivit fram vårt resultat samt när vi har genomfört intervjuerna. När vi transkriberade intervjuerna började vi med att skriva ner alla intervjuer för att snabbt få en överblick och för att ordgrant få ner i text vad respondenterna har sagt till oss. Efter detta analyserar vi varje svar vi hade fått för att försöka förstå vad respondenterna ville säga

3.7 Analys och bearbetning

Fejes och Thornberg (2019, s.35) lyfter fram att ett kvalitativt tillvägagångssätt sker genom en systematisk process. Forskaren samlar in data för att undersöka och organisera den för att slutligen komma fram till en slutsats samt ett resultat. För att allt datamaterial ska vara hanterbart måste forskaren bryta ner det insamlade materialet, koda det samt söka efter mönster. Detta gjorde vi efter att vi hade genomfört våra intervjuer där vi med hjälp av våra frågeställningar läste ut vad deltagarna sagt om bildstöd.

När vi har genomfört våra intervjuer har vi gått efter Flick som beskriver tre grundläggande inriktningar. Dessa inriktningar handlar om hur vi i en kvalitativ undersökning kan granska sociala fenomen. Första inriktningen fokuserar på de subjektiva erfarenheter som innefattar upplevelser, föreställningar samt uppfattningar. Steg två som omfattar hur de sociala situationerna görs, alltså hur praktik och vardagsliv blir realistiskt, sista delen i de grundläggande inriktningarna är omedvetna och implicita aspekter av sociala fenomen som belyser på vilket sätt man gör sig förstådd respektive inte förstådd i olika situationer (Flick 2014 se Fejes & Thornberg 2019, s.36).

Efter genomförda intervjuer gick vi efter de tre inriktningar som beskrivs ovan. Först gick vi efter steg ett där vi försökte tolka deltagarnas upplevelser, föreställningar och uppfattningar utifrån våra intervjufrågor. Vi gjorde detta skyndsamt efter avslutad intervju för att fortfarande ha deltagarens gester färsk i vårt minne med hjälp av den inspelade deltagarens röst. När vi sedan gick igenom det transkriberade materialet igen tittade vi på hur deltagarna kunde tolkats utifrån praktik och vardagsliv och försökte säkerställa att vi hade tolkat de rätt. Sista gången vi gick igenom det transkriberade materialet tittade vi efter omedvetna och implicita aspekter.

4 TEORI

Vi kommer under denna rubrik att beskriva vårt val av teori samt varför vi har valt den. Ni kommer även att få läsa om teoretiska begrepp som är centrala i teorin vi har valt. Utifrån vårt syfte och våra frågeställningar som handlar om hur förskollärare arbetar med bilder som stöd för kommunikation valde vi utgå från den sociokulturella teorin där just kommunikation utgör en central utgångspunkt enligt Säljö (2014, s.43) som betonar att kommunikation är något som är centralt i den sociokulturella teorin. Han belyser att människan genom kommunikation har en unik förmåga i jämförelse med andra levande varelser att förstå varandra samt lära oss av varandra. Därav ser vi att denna teori passar vår undersökning då kommunikation genom bildstöd även i vår studie är det centrala.

En föregångsman till den sociokulturella teorin är enligt Hwang och Nilsson (2019, ss.71-73) Lev Vygotskij som undervisade i psykologi på en lärarhögskola. Vygotskij fick där chansen att möta barn med speciella behov, han ville att dessa barn skulle utvecklas så gott de kunde och det var en filosofi han fortsatte med tills dagen han gick bort endast 37 år gammal i tuberkulos. Något som Vygotskij la stor vikt vid menar Hwang och Nilsson var att barnet ingick precis som vuxna i ett socialt och kulturellt sammanhang. Dessa tankar genomsyrar utbildningen än idag enligt författarna då de menar att det ofta talas om det kompetenta barnet och att barn lär av varandra och de vuxna i barnets omgivning i ett socialt samspel. Vidare skriver de att Vygotskij talade för att barns utveckling var helt beroende av den kultur som de växte upp i och att utvecklingen var beroende på exempelvis samspel med föräldrar och syskon till barnet. Även detta syns än idag där det har visat sig att barn med ett rikt språk i hemmet även vinner med det utanför hemmet i sin egen kommunikativa utveckling, då de har lättare att förstå samt göra sig förstådda. Hwang och Nilsson (2019, s.73) berättar vidare att Vygotskij menade att det fanns en proximal utvecklingzon som innebär att vuxna ska låta barn möta hinder och prövningar för att lära sig utforska men de vuxna ska hela tiden finnas där som ett stöd på vägen i utvecklingen. Slutligen belyser Hwang och Nilsson (2019, s.72) att språket hjälper barn att se vad som komma skall genom att förstå vad som menas och på så sätt även kunna påverka sin egen framtid med hjälp av att kunna kommunicera det själv. Vi hoppas på att denna studie kommer att visa hur förskollärare menar att bildstöd som verktyg kan hjälpa barn och vuxna att kommunicera i vardagen. Det som ni här har läst om Vygotskij och den sociokulturella teorin är bärande för det vi baserar vår studie på där vi vill se vad bildstöd som verktyg kan betyda för barn i förskolan.

Här kommer ni att få läsa om begreppen samspel och interaktion, artefakter samt scaffolding som är centrala i vår valda teori samt hur vi ser att begreppen passar vår studie om bildstöd och dess kommunikativa betydelse i den dagliga verksamheten.

Samspel och interaktion

Säljö (2011, s.68) belyser att ett teoretiskt begrepp inom den sociokulturella teorin är samspel. Det handlar om ett samspel där individer inte besitter kunskap utan att kunskapen utvinns av ett gemensamt samspel mellan individerna. Vidare lyfter han fram hur kunskapen kommer fram genom interaktion med andra individer samt ett psykologiskt förlopp som sker inuti varje människa. Säljö (2011, s.79) belyser att det således inte går att säga att människan lever i samma verklighet utan att det är ett samspel individer emellan samt hur dessa individer tolkar och förstår mänsklig interaktion och människans verksamhet. När vuxna och barn kommunicerar via bildstöd uppkommer just detta. Samspel och interaktion sker varje dag och med bildstöd kan det hjälpa oss att göra det mer hanterbart för alla barn.

Artefakter

Artefakter är ett begrepp som används inom den sociokulturella teorin. Säljö (2014, ss.29-31) beskriver begreppet som ett verktyg i en kulturell värld. Han menar att artefakter är fysiska verktyg som hjälper till i vår vardag och att det i dessa verktyg ligger delar av våra gemensamma kunskaper. Vidare belyser Säljö att människan har flera olika sätt att kommunicera på exempelvis genom symboler och tecken. Dessa verktyg är de flesta överens om att våra närmaste släktingar inte klarar av att använda sig av och därför är människan unik i detta sätt att kommunicera på. Bildstöd är i vår studie en artefakt som hjälper barn och vuxna att kommunicera med varandra på ytterligare ett sätt en endast det verbala.

Scaffolding

Scaffolding och en scaffoldingstöttande undervisningsmiljö är ett begrepp som vi också stöter på i den sociokulturella teorin. Pihlgren (2017, s.74) menar att detta begrepp kommer från att barnen ska få tillgång till sin egen proximala utvecklingzon. Scaffolding som betyder byggnadsställning ska därför enligt Pihlgren fungera precis som en sådan där den vuxna hjälper barnet att bygga upp en kunskap. Efter ett tag när barnet börjar lära sig mer och mer kan den vuxna ta bort delar av ställningen och tillslut när barnet behärskar det som lärs ut på egen hand tar den vuxna bort ställningen helt och hållet. Även detta begrepp har en stor betydelse när det kommer till att förstå hur bildstöd kan fungera som ett verktyg för att hjälpa alla barn att kommunicera i deras vardag. I vår studie används begreppet scaffolding för att belysa hur förskolläraren med hjälp av bildstöd kan stötta barnet i dess kommunikation.

5 RESULTAT

I denna del kommer vi att presentera resultatet utav de sex intervjuerna vi har genomfört med olika förskollärare. I vår studie var alla deltagare utbildade förskollärare med olika lång erfarenhet, allt från 1 till 27 år. Ingen av deltagarna har fått kompetensutveckling i bildstöd användande. Nedan presenteras frågeställningarna med varsitt tillhörande resultat.

5.1 Bildstödet användande i den dagliga verksamheten i förskolan

Det som utmärker sig i intervjuerna är att bildstöd främst används i samlings situationer. Vårt resultat visar att dagsschema är det som de arbetar mest frekvent med, dels för att det finns behov av det men också för att arbetet med bildstöd ska ske på gruppnivå för att ej peka ut enstaka individer. Under samling går de igenom med hjälp av bildstödet hur dagen kommer se ut, samt att det finns en pil som flyttas under dagen för att de barn som vill ska kunna gå tillbaka till tavlan och titta vart på dagen de befinner sig. Vidare visar resultatet att förskollärarna använder bildstöd vid måltider också, till de barn som inte har det verbala språket än. På detta sätt får även de barn som inte har det verbala språket chans att delge vad de vill äta och vad de inte vill ha, precis som de barn som har det verbala språket.

Jag tänker att det är det som det ska vara till, ex vid måltid kan barn visa med bilder att jag vill ha ris och ärtor och då peka på det och sedan visa tydligt vad dem inte vill ha (Förskollärare 2)

En del av resultatet sticker ut med hur man kan använda sig av dagsschema, det visar nämligen att man kan sätta upp en bild på en klocka med rätt klockslag vid lunch och fruktstund. Detta gör man för att visa när lunch och frukt är samma tid varje dag, och för att barnen ska se tiden och få en viss uppfattning av tiden. Resultatet visar också vikten av att barnen är medvetna om vad de olika bilderna betyder, även om barnet vet att bilden representerar "frukost" är det viktigt att visa och tydliggöra vad ordet "frukost" betyder. Det framgår också från intervjuerna att bildstöd används inne på toaletten där det med hjälp av bilder stegvis syns i vilken ordning barnet ska göra de olika momenten. Det finns bildstöd vart olika leksaker och material ska vara. Det finns även bildstöd i hallen där barnen innan utevistelse tittar på schemat för att veta vilket plagg barnet ska klä på sig och i vilken ordning. Resultatet visar att det kan användas ett "personligt schema" där ett barn som är beroende av tydligheten kan få ha ett eget schema för hur dagen ser ut. Vidare visar vårt resultat kring denna frågeställning att det även förekommer att förskollärare använder sig av mini bildscheman som är lätta att ta med sig, då vissa barn behöver bildstöd genom hela dagen.

/.../ sen har vi gjort lite mindre scheman som vi kan ta med oss för att det ska bli tydligt för dem som har behov utav det (Förskollärare 3)

I vårt resultat framträder det att bildstödet främst är till de barn som är i behov av extra tydlighet då används nyckelknipor¹ eller bildstöd specifikt för det barnet. Men det framgår också att nyckelknippan är till för de andra också men att det inte används lika frekvent till de andra barnen på avdelningen. Samtidigt finns det förskollärare som inte har arbetat med nyckelknippa då det inte har funnits tid och möjlighet till att starta upp användandet av det.

¹ Med nyckelknippa avses här en nyckelknippa med olika bilder, det kan vara bilder som innehåller kort på

Nyckelknippan blir ett bra hjälpmedel i situationer där barn med extra energi tydligt får två alternativ på aktiviteter som de kan välja att göra istället för att springa runt. Resultatet visar att det finns bilder pedagoger kan ta fram om barnen inte vet vad de vill göra, då har bilden ett huvudtema och sedan finns det underkategorier, exempelvis pyssla kan vara ett huvudtema och bilder som pärla, måla, skapa kan då vara underkategorier till pyssla.

Resultatet belyser även hur deltagarna använder bildstödet i ateljén men det är enbart en av dem som gör det frekvent där det finns olika färger samt tecken till dessa bilder, tecknet finns där som ett stöd till förskolläraren så att de kommer ihåg att använda tecken som stöd till bilden för en än tydligare kommunikation.

Slutligen ställde vi en fråga till deltagarna om de ansåg om det finns situationer under dagen som de ansåg att det inte går att använda bildstöd. Resultatet visar främst att det inte finns någon tid då det inte fungerar att använda bildstöd. Däremot finns det situationer då bildstöd kan vara svårt att använda när det inte finns ordinarie personal på plats. När ordinarie personal är borta kan det bli mer fri lek och det märks på barngruppen då barnen står och rycker i förskolläraren, för att visa att de vill ha bildstödet och att man som personal försöker förklara för barnen att det går inte idag.

Det är svårt att använda bildstöd när vi inte är full styrka, eller vid exempelvis vikarie (förskollärare 6)

5.2 Bildstödet stöttning för förskollärarnas kommunikation med barnen

Resultatet visar att med hjälp av bildstöd finner man ett annat sätt att kommunicera med barnen som inte bara går ut på att endast tala till barnen verbalt.

Jag tänker att även om du har ett språk som är verbalt, så tänker jag att barnen i förskoleålder kanske inte alltid kan uttrycka sig precis som de önskar och då kan det hjälpa dem att uttrycka sig ännu bättre och komplettera sitt verbala språk. Jag tror verkligen det är ett stöd för alla. Exempelvis när man inte kan klockan, så vet man inte vad som är sen eller snart (Förskollärare 4)

Resultatet visar att bildstödet är ett hjälpmedel som underlättar situationer för att alla ska förstå. Det visar sig bland annat i intervjuer där vi har fått reda på att bildstödet har fungerat som aggressionshämmande i situationer där barn inte har kunnat ta in endast det verbala.

Vi hade ett barn för många år sedan som alltid fick värsta utbrottet på morgonen för han ville ha sin keps och det var precis som det alltid är i april svinkallt på morgonen och varmt på eftermiddagen och då var det bara att visa med bilder snabbt att nu är det morgon då är det mössa sen när vi har ätit lunch och vilat då är det eftermiddag och då går vi ut igen och då blir det keps. Då blev barnet bara knäpptyst och jaha då gör jag väl så och förstod direkt att kepsen får jag ha sedan. (Förskollärare 1)

Framträdande i vårt resultat är att förskollärare inte vill använda bildstöd endast till barn i behov av extra stöd för att det då kan bli utpekande, de nämner dock att det kan bli extra mycket bildstöd till barn i behov men att hela gruppen stöter på bildstöd dagligen i olika moment. Vidare visar resultatet att bildstöd används till alla men att det främst används till

barn som är i större behov av extra stöd i sin kommunikation. I de fall som bildstöd används till enstaka barn i gruppen är det med hjälp av nyckelknippa som är personliga eller till bara ett fåtal barn.

Något annat som lyfts av förskollärarna i vår studie är att de gärna vill arbeta mer med bildstöd och att det vore önskvärt att få kompetensutveckling inom området för att klara av att arbeta mer med det i olika miljöer. Miljöer där deltagarna önskar att finna mer stöttning i bildstöd till barnen är bland annat i lekmiljöer, utomhus och situationsbilder, sista beskrivs av deltagarna som en bildserie över olika situationer som kan uppstå. Det nämns även att de önskar mer bildstöd i matsituation så att barnen med eller utan verbalt språk kan peka på vad de vill ha och inte. Nedan följer citat från förskollärare 3 kring frågan om de har fått kompetensutveckling.

Nej och det kan jag verkligen sakna. Sen att jag själv behöver göra iordning med bildstöd tar väldigt lång tid. Det som finns på tavlan finns för alla men inte om jag behöver individanpassa då måste jag göra iordning själv. Så jag hade väldigt gärna fått mer fortbildning i det för att lära mig för jag tror verkligen att bildstöd kan skapa ett lugn och en trygghet för alla barn.
(Förskollärare 3)

Resultatet visar att de använder bildstöd i samling där de tillsammans med barnen går igenom dagen och har bildstödet som stöttning i förskollärarens kommunikation för att alla barn ska förstå hur dagen ser ut. Vidare finns bildstöd uppsatt i hallen där barnen klär på sig sina kläder inför utelek, bildstödet där visar och beskrivs ungefär på samma sätt. Där finns det instruktioner för i vilken ordning barnet ska ta på sig kläder och vilka kläder som behövs efter väder, bildstödet här hjälper förskollärarna att kommunicera till barnen genom bilderna. Resultatet beskriver att bildstödet i dessa olika situationer fungerar som en extra stöttning för förskollärarna i kommunikation med barnen.

Något som lyfts fram i resultatet är att hallen är den platsen som barnen springer runt mest på och inte vad de ska göra. Men genom bildstödet så kan barnen bli mer självständiga och titta på bilderna för att veta i vilken ordning momenten sker samt att pedagogerna inte behöver säga till varje barn att du ska ha på dig detta och detta.

Jag tycker att barnen vet vad som förväntas av dem med hjälp av bildstöd. Samma med bildstöd i hallen och där ser man att barnen pratar om det själva och letar upp vilka kläder de ska ha på sig osv. (förskollärare 5)

5.3 Förskollärares upplevelse av hur bildstöd kan vara en stöttning för barnens kommunikation

Resultatet av studien visar att bildstödet är en stöttning för barnens kommunikation till förskolläraren. Vidare lyfter samtliga deltagare fram att bildstöd är ett tydligt hjälpmedel när barn som inte har det verbala språket än vill förmedla något. I resultatet lyfts det fram att bildstöd är en demokratisk fråga, det vill säga att även barn som inte har det verbala språket ska få möjlighet att uttrycka sig. Vidare visar detta att barnen har rätt till att uttrycka sin vilja och åsikt för att få inflytande över sin vardag även om det verbala språket inte finns. Bildstödet blir då viktigt för att barnet ska kunna kommunicera med pedagogerna.

Det underlättar för mig eftersom jag kan förstå dem barnen som inte kan göra sig förstådda annars. Men framförallt är det för barnets skull så att barnet kan få ett språk att kommunicera

och få visa sin vilja och åsikt och på så sätt få ett inflytande över sin vardag. Det är absolut en demokratifråga. (Förskollärare 2)

I resultatet lyfts det fram att det finns barn med annat modersmål och att bildstödet är en stor hjälp vid kommunikationen med dessa barn. Detta resultat visar att de inte behöver stå och försöka förstå varandra och att barnet kan gå och hämta en bild för att visa vad hen vill förmedla och då förstår personalen direkt. I resultatet ser vi också att förskollärare kan känna sig otillräckliga men med hjälp av bildstödet upplever de att det blir en tydligare kommunikation mellan barnen och dem själva samt att bildstödet hjälper till att sätta en spänning i vardagen, att vardagen inte blir lika "tråkig".

Men sen gäller det att ligga i, vi kan ju inte bara sätta upp bilder på väggen så är det färdigt utan vi måste hela tiden jobba med det och använda oss av det för att det ska fortlöpa (Förskollärare 5)

Ett resultat som sticker ut är användandet av fonomix² detta hjälper barnen genom att de får lära sig hur fonemen låter och blir en stöttning för barnen i deras språkutveckling. När fonomixen sätts bredvid bildstödet kan barnen läsa enbart genom att titta på bilderna, detta hjälper barnen i kommunikation till förskollärarna. Då barnen lär sig att forma det verbala språket med hjälp av bildstöd i form av fonomix.

Sen använder jag också fonomix, det tycker jag är bra för alla. Och då kan vi jobba med hur munnen ser ut när vi säger denna bokstaven och då får dem en förståelse för fonemen. Det blir väldigt tydligt och om jag sätter bilder med olika fonomix kan barnen läsa bara genom att kolla på bilderna. (Förskollärare 3)

5.4 Olika sätt att använda bildstöd till hela barngruppen och hur kommunikationen ser ut barn-pedagog samt pedagog-barn

Resultatet av studien har visat olika sätt att arbeta med bildstöd, det finns bildstöd i samlings situationer, på toaletten, bildkartor i lek och även i hallen.

Resultatet visar att förskollärarna gärna hade sett mer användning av bildstöd från barnens håll och att det är upp till dem som förskollärare att introducera det i sina verksamheter. En förskollärare berättar att det finns barn som visar bilder på vad de vill. Exempelvis om barnet vill äta eller berätta om hen har bajsat eller kissat.

Jag tycker ofta att bildstödet gör att barn som inte vill göra någonting typ jag vill inte byta blöja eller jag vill inte klä på mig i hallen, då kan det locka och att dem då förstår och för vissa blir det lite spännande och barnen blir delaktiga. Barnet kan klättra upp för stegen till skötbordet och där kan de visa om dem har kissat eller bajsat och då kan dem få peka vad dem har gjort på bildstödet. Då upplever jag att barnen kan tycka att det är roligt men det blir även kommunikativt för dem om dem inte har det verbala språket (Förskollärare 4)

Enligt resultatet fungerar bildstödet som en form av klocka för barn som inte behärskar vanlig klocka ännu. Det är främst dagsschemat som fungerar som en klocka då barnen själva kan gå

² Fonomix är bilder på ansikten, på läppar främst som visar hur individen ska forma munnen för ett speciellt ljud eller för en specifik bokstav.

dit och se vad nästa steg på dagen är. Exempelvis nu har vi samling, nästa bild visar idrott och då kan barnet få en förståelse för att idrotten kommer. Resultatet visar att barn ofta kan ha svårt med tidsuppfattningen och inte har en förståelse för vad ”sen eller snart” innebär och då fungerar dagsschemat som ett komplement till benämningarna. Resultatet visar även att det finns barn som redan har ett verbalt språk kan ha svårt att uttrycka sig precis som denne önskar och då kan bildstödet fungera som ett extra kommunikativt verktyg. Genom två kommunikativa verktyg, det verbala och bildstöd kan barnen uttrycka sig tydligt och får på detta sätt fram den rätta känslan.

Jag tänker att även om du har ett språk som är verbalt, så tänker jag att barnen i förskoleålder kanske inte alltid kan uttrycka sig precis som dem önskar och då kan det hjälpa dem att uttrycka sig ännu bättre och komplettera sitt verbala språk. Jag tror verkligen det är ett stöd för alla. Exempelvis när man inte kan klockan, så vet man inte vad som är sen eller snart. (Förskollärare 4)

När vi frågar om förskollärarna har sett skillnad på kommunikationen hos barnen genom att de har använt bildstöd visar resultatet att det minimerar missförstånd i kommunikationen och att barnen får mer inflytande över sin vardag. Barnen kan även kommunicera med sina jämnåriga kamrater med hjälp av bildstödet och även visa dem i lek vad de vill.

Vissa barn har jag märkt kommunicerar med sina kompisar med hjälp av bildstöd. Där den ena kanske har ett verbalt språk och den andra inte. (Förskollärare 6)

Studiens resultat visar att bildstöd skapar en trygghet och särskilt för barn som är under inskolning. Barnet kan då enkelt få en förståelse när de ser att någonstans i slutet av denna dag finns det en bild på ett hus och det betyder att jag kommer bli hämtad av mina vårdnadshavare.

Ja absolut det har jag, då det kanske minimerar krångel. Och särskilt under inskolning att då veta vad som kommer se hembilden att den är liksom någonstans där i slutet och då ska jag bli hämtad och det känns tryggt att veta att den är där. (Förskollärare 1)

Något som framträder i vårt resultat är att strukturen blir mycket tydligare och att barnen klarar av att ta på sig helt utan hjälp av en pedagog. Vidare visar det också att det är viktigt att arbeta aktivt med bildstödet för att bildstödet inte bara ska sitta uppe på väggarna och inte har användas i något syfte. Det finns således två sidor i kommunikationen för barnen av bildstöd, en positiv sida som går ut på att barnen kan förstå sin vardag. Den andra sidan visar en negativ sida där barnen via bildstöd och ett icke verbalt språk enkelt kan bli fast i sitt val och inte kan vara helt fria i sin kommunikation. Resultatet visar med detta att det blir svårt att försöka få barnen att tänka utanför boxen och följa sin egen tanke och impuls. Slutligen visar resultatet av detta att bildstödet är ett bra komplement men att det inte bör användas i kommunikationen med barnen för mycket.

Sen finns det en baksida med de barn som inte behöver det egentligen och då är det svårt att få barnen att tänka utanför boxen eftersom bildstödet är så inrutat. Då kan dem kanske inte följa sin tanke och impuls. Sen använder inte jag som förskollärare bildstödet i den bemärkelsen att alla barn måste titta på bildstödet i alla situationer utan jag försöker att det bara ska vara där och finnas till hands. Att det ska vara ett komplement. Jag kan se med de barn som redan har löst sin vardag och är vana att ha eget inflytande så vill jag inte använda en väljkarta med 2 alternativ för då öppnar det inte upp för eget inflytande alls utan endast 2 olika alternativ som de barnen kanske inte alls vill göra (Förskollärare 2)

Slutligen ställde vi en fråga kring hur bildstödet kan hjälpa barnen i olika situationer under en dag. Här visar resultatet att det kan hjälpa barnen att hantera sina känslor och särskilt de känslor som är negativa. Vidare visar resultatet att verksamheten flyter på mycket enklare med bildstödet då barnen inte behöver gå runt och fundera på vad som komma skall. En situation som är ny för barnen blir även den enklare att hantera med hjälp av bildstöd eftersom barnen enkelt kan luta sig tillbaka på bildstödet och därmed inte behöva känna att en ny situation blir läskig eller svår att hantera.

Övergångarna blir bättre och det blir en förberedelse och om vi exempelvis ska iväg på en utflykt är det skönt att visa för dem tydligt med en bildserie vad vi ska göra. Det blir en trygghet och ett lugn i situation som annars kanske hade varit lite läskig. Så det skapar nog ett lugn och en trygghet för dem. (Förskollärare 6)

6 DISKUSSION

I denna del kommer vi att diskutera vårt resultat, den metod vi har använt samt vår teoretiska utgångspunkt. Vi kommer att knyta an till relevant litteratur och forskning.

6.1 Diskussion av resultat

Syftet med vår studie gick ut på att ta reda på hur förskollärare arbetar med bildstöd i den dagliga verksamheten i förskolan. Vi var nyfikna på om förskollärare kände att bildstödet var ett verktyg som fungerar för en mer tydlig kommunikation till alla barn i arbetet. För att genomföra studien sökte vi efter förskollärare som aktivt arbetade med bildstöd i sin dagliga verksamhet.

Det första som vi såg vid sammanställande av resultatet var att de flesta förskollärarna resonerar liknande när det kommer till användandet av bildstöd, detta var att det är viktigt och det behövs för alla barn. Alla deltagare lyfte fram att de använde ett dagsschema på olika bilder för att representera vad som händer under en dag. Även Edfelt m.fl.(2019, s.98) förespråkar dagsschema och beskriver hur det kan se ut och hur det kan hjälpa barnen att få kontroll över sin vardag. Författarna beskriver att ett dagsschema bör se liknande ut varje dag med små skillnader i aktiviteter för att barnen ska få en tydlig struktur. Vidare fanns det dock en förskollärare i vår studie som utmärkte sig genom att på den förskolan sätta upp bilder på en klocka bredvid bilderna som representerar lunch och fruktstund. Förskolläraren lyfte fram att detta var för att de aktiviteterna hände på samma tid varje dag och för att barnen skulle få en inblick i hur klockan ser ut samt en viss tidsuppfattning. Detta kan ni även se att deltagarna i studien har beskrivit ovan då två deltagare menar att deras dagsscheman ser ut på liknande sätt varje dag och att dagen har återkommande situationer vid samma tidpunkt. Exempelvis lunch, vila och fruktstund. Detta tycker vi är ett bra sätt att använda bildstöd på då det hjälper barnen att få en uppfattning om tid och rum. Att ett schema ser ungefär likadant ut varje dag gör också att barnen lär sig struktur samt att de blir trygga i vad som kommer att ske under en dag.

Ett av våra mål med studien var att ta reda på om bildstödet är till för alla barn. Baker (2015) beskriver att bilder hjälper barn på vägen till att våga använda det verbala språket. Alla deltagarna i vår studie delger att bildstödet är till för alla barn i de flesta situationer exempelvis dagsschema, hallen och toaletten, där barnen lär sig tillsammans med varandra och pedagogerna. Vår studie vilar på den sociokulturella teorin där Säljö (2014, s.43) menar att inom denna teori är kommunikation en central del med hjälp av många andra begrepp som ni kan läsa om i del fyra. Hwang och Nilsson (2019, s.72) belyser utifrån den sociokulturella teorin att när barn får chansen att kommunicera får de en större inverkan på sin vardag samt möjlighet att påverka sin framtid. Barn som blir tilldelade bildstöd har enligt vårt resultat en större påverkan i sin vardag där vi har en förskollärare som talar om demokrati och att bildstöd hjälper till att skapa en mer demokratisk verksamhet. Detta synliggörs också vid måltider där barnen med hjälp av bildstöd själva kan kommunicera vad de vill respektive inte vill äta. Vidare talar Säljö (2014, s.34) om artefakter och hur det är verktyg som hjälper barnen i sin vardag, bildstöd i vår studie är en form av artefakt. I vårt resultat syns detta när förskollärarna beskriver användandet av bildstöd i olika situationer, exempelvis dagsschema, hallen och toaletten. Pihlgren (2017, s.74) beskriver även hon ett viktigt och centralt begrepp som kallas för scaffolding, detta menar hon fungerar som en stöttning för barnen i sin proximala utvecklingszon. Även detta har haft en hög relevans för vår studie då vi även här har resultat som visar att deltagare i studien inte anser att bildstöd alltid behöver användas då det

kan begränsa i exempelvis en valsituation. Deltagarna använder med andra ord sig av scaffolding i barnets proximala utvecklingszon där de successivt plockar bort bildstödet under tiden barnen lär sig att kommunicera verbalt på egen hand.

Flera av deltagarna menar dock att de har extra bildstöd till barn som är i behov av det, detta extra bildstöd är i många av fallen en nyckelknippa med bilder. Det kan även röra sig om ett personligt schema eller att förskolläraren fångar upp specifika barn och tydliggör med bildstöd. I läroplanen för förskolan (2018, s.6) framgår det att barn som tillfälligt behöver mer stöd eller stimulans ska få detta anpassat efter sig. Vilket deltagaren här i stycken ovan har visat på, vid individ/ grupp anpassad stimulans.

Flera av studiens deltagare vill veta mer och lära sig mer om bildstöd och hur det går att använda det mer i den dagliga verksamheten. De beskriver att kommunikation är ett återkommande kompetens utvecklingsområde men att bildstöd inte har tagit plats inom det. Här vill vi återkoppla till Jonsson (2016) där hon i sin artikel beskriver forskning som visar på att kommunikationen som lärare använder sig av har stor betydelse när barnen ska lära sig att kommunicera. I denna studie sökte vi aktivt efter förskollärare som arbetade med bildstöd i den dagliga verksamheten. Vi fann det vi sökte men trots detta svarade alla nej på frågan om de fått kompetensutveckling inom området. Vi ställer oss frågande till detta då alla rektorer som har fått information om att en undersökning kommer att ske i deras verksamheter har delgivit att bildstöd har en självklar plats i deras verksamheter. Att kompetensutveckling då inte har getts är något vi anser borde ges till verksamheter med rektorer som ser bildstöd som ett givande stöd i verksamheten. Läroplanen för förskolan (2018, s16) säger att det är rektorns ansvar att ge både förskollärare och barnskötare den kompetensutveckling som krävs för att pedagogerna ska kunna utföra undervisningen på förskolan på ett bra sätt. Den säger också att det ska finnas chans för pedagoger att lära sig av pedagoger, alltså ett kollegialt lärande. Men vad vi kan utläsa av de svar vi har fått i undersökningen verkar ingen på förskolorna fått kompetensutveckling i bildstöd och dess användande trots att det används dagligen. Visserligen verkar inte några av deltagarna tycka att det är ett svårt verktyg men de vill lära sig mer om det för att kunna utveckla det till en ännu högre kvalitet.

Slutligen visar vårt resultat att samtliga deltagare anser att bildstöd är en stöttning för kommunikationen mellan barnen och dem själva. En del av förskollärarna berättar om hur bildstödet kan fungera som aggressionshämmande och för att få en tydligare struktur när barnen inte förstår vad som sker. Genom att se på det resultat vi har fått ser vi att bildstöd är ett bra verktyg för alla barn. Personal som arbetar i förskolan vill att alla barn ska vara trygga och medvetna om vad som sker. Genom bildstöd som verktyg ger det barnen en större chans att påverka sin vardag och ger en bättre trygghet i förskolan. Hwang och Nilsson (2019, ss.71-73) talar om den sociokulturella teorin och dess förespråkare Vygotskij som la stor vikt vid det kompetenta barnet, som precis som vuxna ingår i ett socialt samspel. Detta kan vi koppla till vårt resultat som visar på att bildstöd är till hjälp för samspelet för att alla barn ska kunna påverka sin egen vardag och även få chansen att bli hjälpta i sin kommunikation. Resultatet visar på att bildstöd fungerar som ett verktyg men inte som ett ensamt kommunikativt verktyg, barnen får därmed möjlighet att använda sig av sin egen kompetens mot målet av sin egen proximala utvecklingszon i samspel med andra.

6.2 Metoddiskussion

Denna studie utgår ifrån en kvalitativ metod med intervju som redskap. Med tanke på att vi var ute efter hur förskollärare fann stöttning i den dagliga verksamheten med bilder som stöd

och dess användning var det självklart för oss att använda en kvalitativ metod. Genom att använda en kvalitativ metod har vi strävat efter att skriva fram ett resultat som bygger på hög trovärdighet och tillförlitlighet, då vi som forskare har strävat efter att inte tillägga egna åsikter och värderingar i resultatet. När vi kodade materialet tänkte vi mycket på att skriva fram resultatet med så lite tolkande från vår sida som möjligt. Vi ser att vårt användande av ett kvalitativt tillvägagångssätt som ett positivt sätt att arbeta på för oss. Detta eftersom vi ville få en djupare insikt i hur förskollärare arbetar med bilder som stöd i den dagliga verksamheten.

Valet av intervju som metod var för oss självklart eftersom vi ville ha verksamma förskollärares syn på hur bildstöd fungerar som en stöttning i förskolan. Urvalet bestämde vi även det i tidigt skede där vi endast ville ha förskollärare som arbetade aktivt med bildstöd, detta då vi ville få en så tydlig bild som möjligt av verktyget i vardagen. Vidare ville vi endast ha förskollärare som deltagare då det är denna grupp av yrkesverksamma som enligt läroplanen för förskola (2018, s.7) ansvarar för att undervisningen genomförs enligt de mål och riktlinjer som skrivs fram. Hade vi valt deltagare som inte aktivt arbetar med bildstöd hade denna studie fått en annan innebörd och hade vi valt exempelvis barnskötare hade vi inte kunnat säkerställa att de ansvarade för bildstödsanvändandet i den dagliga verksamheten.

Genom att intervjua våra deltagare fick vi bredare svar tror vi, än om vi hade skickat ut en enkät eller en skriftlig intervju. Vi valde att spela in alla intervjuer istället för att sitta med papper och penna och skriva ner det som deltagaren sa. Vi valde att spela in intervjuerna efter att vi läst Khilström (2007, ss.49-51) som betonar vikten i att en intervju ska ske i lugn och ro, den ska inte stressas fram och deltagaren ska ha bra med tid att svara samt ett högt fokus från forskaren som genomför intervjun för att deltagaren ska känna ett genuint intresse från forskaren. Vi ansåg då att deltagaren fick vårt största fokus om vi under intervjuens gång endast kunde fokusera på vad deltagaren berättade och inte behövde skriva ner vad de sa samtidigt. Vi försäkrade oss samtidigt om att inget som deltagarna berättade inte kom med till nästa steg som är transkribering.

Fejes och Thornberg (2019, ss. 37-38) beskriver analys i fem steg, dessa steg är koncentrerat, kategorisering, berättelse, tolkning samt modellering. Efter datan var insamlad började vi med transkribering som grundade sig i dessa steg. I vår studie var det relevant att gå utefter dessa steg då vi ville komma fram till ett resultat som visade hur förskollärare arbetar med bilder som stöd i den dagliga verksamheten. Vi tycker att stegen har varit givande att arbeta efter då det ger oss en tydlighet och struktur i en stor massa utav text. Däremot upplevde vi att steget som handlar om tolkning var svårt då vi inte ville tolka våra deltagares svar på intervjufrågorna fel.

7. SLUTSATS OCH DIDAKTISKA KONSEKVENSER

Genom det resultat vi har fått drar vi slutsatsen att de verksamma förskollärare som deltog i vår studie ser användandet av bildstöd som ett bra redskap och verktyg. Vi ser att de som har deltagit i studien har beskrivit att det är en stor fördel att arbeta med bildstöd för att göra sig mer förstådda. Förskollärarna har även delgivit att det blir en mer tydlig kommunikation till alla barn oavsett speciella behov eller inte. Med detta vill vi visa på vikten av att arbeta med bildstöd i förskolan då det finns många positiva faktorer såsom aggressionshämmande, ökat inflytande i vardagen samt en ökad trygghet på förskolan. Vi har fått resultat som säger att bildstöd inte alltid fungerar då det kan bli lite inrutat och svårt att följa sin egen intuition, förskolläraren som sagt detta menar att det är svårt att få barnen att tänka utanför boxen om man använder bildstöd i alla situationer. Detta ser vi som positivt då vi ställde oss frågan om bildstöd kan användas som just ett verktyg och inte som ett ensamt arbetssätt. Något vi nämnde i vår diskussion av resultat och gärna vill nämna igen är avsaknaden av kompetensutveckling i hur förskollärare och annan pedagogiskt verksam personal ska använda bildstöd. Vår undersökning visar att kompetensutveckling inte har funnits till någon, detta trots att rektorer som är ansvariga för verksamheterna menar att bildstöd har en självklar plats i den vardagliga verksamheten. Vi nämnde även i vår diskussion att läroplanen för förskolan säger att kompetensutveckling som behövs ska finnas till det som verksamheten kräver och arbetar med. De didaktiska konsekvenser som kan bli vid uteslutande av kompetensutveckling inom området kan leda till att pedagoger inte känner tillräcklig trygghet i att arbeta med bildstöd, vilket kan resultera i att personal slutar att arbeta med det. Vi vill rekommendera rektorer och utbildningsansvariga politiker att införa kompetensutveckling i bildstödsanvändande som en del av det utvecklande arbetet. Både för verksam personal i förskolan och vid nyanställning. Detta då vi och alla förskollärare i studien är mycket positivt inställda till bildstöd och dess betydelse för förskolan. Till pedagogisk personal som ännu inte arbetar med bildstöd i den dagliga verksamheten önskar vi att resultatet av vår studie visar de positiva aspekterna med bildstödsanvändning som verktyg i den dagliga verksamheten. Vi hoppas med denna studie att fler yrkesverksamma i förskolan börjar använda bildstöd.

8. FRAMTIDA FORSKNING

Under hela tiden då vi har genomfört denna studie har vi varit nyfikna och letat efter tidigare forskning kring bildstöd i förskolan. Då vi hade specificerat oss på vad bildstöd har för betydelse för alla barn var det svårt att finna forskning i ämnet. Även forskning för barn som är i behov av bildstöd som särskilt stöd var svårt att finna forskning kring. Då denna studie visar på både behovet och den positiva betydelsen av användandet av bildstöd i förskolan, ser vi utifrån vårt resultat att det behövs mer forskning kring bildstöd i förskolan samt att rektorer bör erbjuda kompetensutveckling till sina anställda.

9. REFERENSLISTA

- Baker, L. (2015). How Many Words Is a Picture Worth? Integrating Visual Literacy in Language Learning with Photographs. *English Teaching Forum*, 53(4), ss. 2–13.
<https://search-ebscohostcom.lib.costello.pub.hb.se/login.aspx?direct=true&db=eric&AN=EJ1084470&site=ehost-live>
- Benckert, Susanne, Håland, Pia & Wallin, Karin (2008). *Flerspråkighet i förskolan: ett referens och metodmaterial*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling
- Bruce Barbro I Sandberg, Anette (red.) (2014). *Med sikte på förskolan: barn i behov av stöd*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Edfelt, David, Sjölund, Anna, Jahn, Cajsa & Reuterswärd, Malin (2019). *Tydliggörande pedagogik i förskolan*. [Stockholm]: Natur & kultur
- Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3 Stockholm: Liber
- Heister Trygg, Boel (2005). *GAKK: grafisk AKK: om saker, bilder och symboler som alternativ och kompletterande kommunikation*. Malmö: Södra regionens kommunikationscentrum
- Heister Trygg, Boel (2012). *AKK i skolan: en pedagogisk utmaning : om alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i förskola och skola*. 1. uppl. Malmö: Södra regionens kommunikationscentrum
- Hwang, Philip & Nilsson, Björn (2019). *Utvecklingspsykologi*. Fjärde utgåvan [Stockholm]: Natur & Kultur
- Jonsson, A. (2016). Förskollärares kommunikation med de yngsta barnen i förskolan: med fokus på kvalitativa skillnader i hur ett innehåll kommuniceras. *Tidsskrift för nordisk barnehageforskning*. VOL. 12(1), p.1–16 DOI:10.7577/nbf.1232
- Khilström, Sonja I. Björkdahl Ordell, Susanne, Dimenäs, Jörgen & Davidsson, Birgitta (2007). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Läroplan för förskolan*, Lpfö 18 [Elektronisk resurs]. (2018). Skolverket Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=4001>
- Pihlgren, Ann S. (2017). *Undervisning i förskolan: att skapa lärande undervisningsmiljöer*. Första utgåvan Stockholm: Natur & Kultur
- Svensson, Ann-Katrin (2009). *Barnet, språket och miljön: från ord till mening*. 2., omarb. uppl. Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger 2011 *kontext och mänskliga samspel - Ett sociokulturellt perspektiv på lärande*. Göteborg Universitet

Säljö, Roger (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur

Thuresson. (2013). Att läsa bilder med kroppen en studie om yngre förskolebarns kommunicerande. *Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap*, Pedagogiskt arbete, Karlstads universitet. Licentiatuppsats

Tisell, Anneli (2009). *Lilla boken om tecken: som ett verktyg för kommunikation och språkutveckling*. 1. uppl. Lidingö: Hatten

10. BILAGOR

10.1 Intervjufrågor

Hur länge har du arbetat som förskollärare?

Använder ni bildstöd dagligen i er verksamhet?

Hur ofta och i vilka situationer används bildstöd under en dag?

Hur använder ni bildstöd, exempelvis sitter det bilder i olika miljöer eller har ni bilder i nyckelknippa? Förklara hur ni gör

På vilket sätt underlättar bildstödet för dig i ditt dagliga arbete? Ge exempel

Har du som förskollärare sett skillnad i kommunikationen hos alla barn genom bildstödsanvändning?

Finns det situationer under dagen som du anser att det inte fungerar att använda bildstöd?

Används bildstödet till alla barn eller bara till barn som inte är tillräckligt språk starka?

På vilket sätt använder barnen bildstöd i kommunikation med dig som förskollärare?

Hur kan bildstöd vara till stöd för alla barn i kommunikation med dig som förskollärare?

Hur hjälper bildstöd barnen i olika situationer enligt dig som förskollärare? Ge exempel

Har ni fått kompetensutveckling i bildstödsanvändande?

10.2 Missivbrev

Hej vi heter Anna-Isabel Martinez Löfgren och Isabell Gustafsson, vi läser nu sista terminen på förskolläraryrket vid Högskolan i Borås. Vi ska genomföra en undersökning som berör bildstöd och dess användning i förskolan, för att skriva vårt examensarbete. Syftet med studien är att vi vill undersöka hur förskollärare i förskolan arbetar med bilder som stöd i den dagliga verksamheten. Vi undrar därför om det finns möjlighet att få intervjua dig, vi ser att ditt deltagande är viktigt för studiens ändamål, samt att du som förskollärare besitter kompetens och erfarenhet inom området. Ditt deltagande är av stor vikt för framtida forskning och för att vi ska kunna genomföra undersökningen och hoppas att du vill hjälpa oss. Vår uppskattning är att intervjun kommer att ta ca 30 minuter och vi kommer att ställa frågor som rör bildstöd och bildstöds betydelse i den dagliga verksamheten. Vårt examensarbete kommer sedan att publiceras och vi kommer inte att nämna några namn, kommuner eller förskolor i texten. Informationen du ger kommer endast att användas i examensarbetet och inte till något annat. Ditt deltagande är alltid frivilligt och du har inget ansvar att delta, du får även avbryta när du vill om det skulle vara aktuellt. Vi önskar att få spela in intervjuerna och därför kommer du i samband med intervju att få skriva på en samtyckesblankett enligt GDPR där det framgår att vi inte kommer lagra några uppgifter eller inspelningar när de inte längre anses nödvändiga. Inspekingarna kommer även att förvaras säkert på Högskolan i Borås databas, Canvas, för att inte riskera att de hamnar i fel händer. Om du har möjlighet att delta kontakta aktuell student så kommer vi att höra av oss närmare för att boka tid som passar dig för deltagande.

Anna-Isabel Martinez Löfgren s1xxxx@student.hb.se kontakta gärna vid frågor

Isabell Gustafsson s1xxxxx@student.hb.se kontakta gärna vid frågor

Med vänlig hälsning Anna-Isabel Martinez Löfgren och Isabell Gustafsson

10.3 Samtyckesblankett

HÖGSKOLAN I BORÅS

Akademien för bibliotek, information, pedagogik och IT 2022-04-04

Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig

Som en del av kursen Examensarbete: att utforska pedagogiskt arbete för förskollärare vid Högskolan i Borås utför vi en studie med syftet att undersöka hur förskollärare i förskolan arbetar med bilder som stöd i den dagliga verksamheten.

Vi som utför studien Anna-Isabel Martinez Löfgren och Isabell Gustafsson skulle vilja att du lämnar vissa uppgifter om dig själv, närmare bestämt. Samtycke till röstinspelning och deltagande i studien.

Uppgifterna kommer att användas för att få fram resultat kring hur bildstöd används i det dagliga arbetet på förskolan.

Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för behandlingen, som sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen (samtycke).

Uppgifterna kommer att användas av oss samt vara tillgängliga för lärarna på den aktuella kursen och centrala administratörer vid högskolan. Uppgifterna kan dock vara att betrakta som allmänna handlingar som kan komma att lämnas ut i det fall någon begär det i enlighet med offentlighetsprincipen.

Uppgifterna kommer att lagras inom EU/EES eller tredje land som EU-kommissionen beslutat har en skyddsnivå som är adekvat, dvs. tillräckligt hög enligt dataskyddsförordningen. Uppgifterna kommer att raderas när de inte längre är nödvändiga.

Resultatet av studien kommer att sammanställas i oidentifierad form och presenteras så att inga uppgifter kan spåras till dig.

Du bestämmer själv om du vill delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då inte att användas mera. På grund av lagkrav kan högskolan dock vara förhindrade att omedelbart ta bort uppgifterna.

Jag samtycker till att uppgifter om mig samlas in och behandlas enligt ovan.

Underskrift

Namnförtydligande

Ort och datum

Information om behandlingen av personuppgifter

Din personliga integritet är viktig för oss på Högskolan i Borås. Därför är vi angelägna om att all behandling av personuppgifter sker på ett korrekt och säkert sätt i överensstämmelse med gällande lagaroch förordningar. Högskolan följer bland annat dataskyddsförordningen, mer känd som GDPR.

Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för all behandling av personuppgifter inom högskolans verksamhet. Om du har några frågor kring hur dina personuppgifter behandlas kan du läsa mer om hur högskolan behandlar personuppgifter på vår webbplats, <http://www.hb.se/dataskydd>. Du är också välkommen att kontakta ansvarig för den aktuella kursen med frågor.

Dina rättigheter

Högskolan är öppen med hur vi behandlar dina personuppgifter. Om du vill veta vilka personuppgifter som vi behandlar om dig kan du kostnadsfritt en gång per år begära ett utdrag med information om detta (ett så kallat registerutdrag). För att beställa ett registerutdrag kan du använda blanketten för begäran om registerutdrag på högskolans webbplats, <http://www.hb.se/dataskydd>.

I vissa fall kan vi komma att be om samtycke (godkännande) till att behandla dina personuppgifter. Omdu lämnar sådant samtycke kan du när som helst ta tillbaka detta. Vi kommer då inte att fortsätta behandla dina personuppgifter. På grund av lagkrav kan vi dock vara förhindrade att omedelbart raderauppgifterna.

Du har rätt att inte bli föremål för automatiserat beslutsfattande, inklusive profilering, dvs. beslut som fattas på teknisk väg utan mänsklig inblandning. Högskolan fattar inte några sådana beslut.

Du har rätt att i vissa fall få dina personuppgifter i ett allmänt använt format för att överföra dessa till en annan personuppgiftsansvarig.

Du har rätt att få dina personuppgifter ändrade eller kompletterade om de skulle visa sig vara felaktiga eller ofullständiga.

Du har rätt att i vissa fall få behandlingen av dina personuppgifter begränsad eller avslutad. Du har rätt att i vissa fall få dina personuppgifter raderade.

Du har rätt att klaga på högskolans behandling av dina personuppgifter till Datainspektionen, som är tillsynsmyndighet.

Kontakta oss

Personuppgiftsansvarig Högskolan

i Borås 501 90 BORÅS

Tel. 033-435 40 00

E-post: registrator@hb.se Org.nr: 202100-3138

Dataskyddsombud

Åsa Dryselius

E-post: dataskydd@hb.se

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se